

سخن سردبیر

آرین قلی پور

استاد، گروه رهبری و سرمایه انسانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: agholipor@ut.ac.ir

سیاست گذاری ملی در جهت افزایش بهره‌وری منابع انسانی

تردید نیست که هر کنش اجتماعی نیت‌مند، علاوه بر کارکردهای آشکار و پنهانش، پیامدهای پیش‌بینی نشده و غیرمنتظره‌ای در پی دارد. در حالت برنامه‌ریزی شده و عادی، پیامدهای پیش‌بینی نشده کنش اجتماعی هدفمند، باید کمتر از پیامدهای پیش‌بینی شده باشد؛ ولی زمانی که این قاعده برعکس می‌شود، چه باید کرد؟ تعریف واقعیت، قدرت است و کسی که واقعیت‌ها را تعریف می‌کند، بر افرادی که آن واقعیت‌ها را می‌پذیرند، در عمل اعمال قدرت می‌کند. شعاع و گستره نفوذ بر مردم، هر چقدر بیشتر باشد، تعریف سیاست‌گذار بیشتر باور شده است و این باور و ارزش در نگرش‌ها، کنش‌ها و رفتارهای مردم نمایان می‌شود. زمانی که سیاست‌گذار کاری را با نیت خاصی انجام می‌دهد؛ ولی عده زیادی کنشی متناقض یا متفاوت با آن نیت انجام می‌دهند، شاید بهتر باشد که در آن سیاست یا خطمشی تأمل بیشتری شود. یکی از مسائل مهم در بهره‌وری منابع انسانی زمان است. زمان علاوه بر اینکه ارزش اقتصادی دارد، آثار اجتماعی نیز در پی دارد. مدیریت مؤثر زمان می‌تواند موجب عملکرد بالایی کارکنان شود یا در نهادهای آموزشی، باعث یادگیری مؤثرتر باشد. سامان‌دهی تعطیلات و مرخصی‌ها در این زمینه بسیار مهم است. در حال حاضر، مجموع تعداد روزهای تعطیلات رسمی کشور ایران ۲۷ روز است که در تقویم‌های مختلف، به صورت جدول‌های زیر درج می‌شود. از این تعداد، ۵ روز تعطیلات ملی، ۵ روز تعطیلات انقلابی و ۱۷ روز تعطیلات مذهبی می‌باشد.

جدول ۱. تعطیلات ملی مطابق تقویم هجری شمسی

ردیف	تاریخ	عنوان تعطیلی
۱	۱ فروردین	عید نوروز
۲	۲ فروردین	عید نوروز
۳	۳ فروردین	عید نوروز
۴	۴ فروردین	عید نوروز
۵	۱۳ فروردین	روز طبیعت

جدول ۲. تعطیلات انقلابی مطابق تقویم هجری شمسی

ردیف	تاریخ	عنوان تعطیلی
۶	۱۲ فروردین	روز جمهوری اسلامی ایران
۷	۱۴ خرداد	رحلت امام خمینی (ره)
۸	۱۵ خرداد	قیام خونین ۱۵ خرداد
۹	۲۲ بهمن	پیروزی انقلاب اسلامی ایران
۱۰	۲۹ اسفند	روز ملی شدن صنعت نفت ایران

جدول ۳. تعطیلات مذهبی مطابق تقویم هجری قمری

ردیف	تاریخ	عنوان تعطیلی
۱۱	۹ محرم	تاسوعای حسینی
۱۲	۱۰ محرم	عاشورای حسینی
۱۳	۲۰ صفر	اربعین حسینی
۱۴	۲۸ صفر	رحلت حضرت محمد، پیامبر اسلام (ص) و شهادت حضرت امام حسن مجتبی (ع)
۱۵	۳۰ صفر	شهادت حضرت امام رضا (ع)
۱۶	۸ ربیع‌الاول	شهادت حضرت امام حسن عسگری (ع)
۱۷	۱۷ ربیع‌الاول	ولادت حضرت محمد، پیامبر اسلام (ص) و امام جعفر صادق (ع)
۱۸	۳ جمادی‌الثانی	شهادت حضرت فاطمه‌الزهرا (س)
۱۹	۱۳ رجب	ولادت حضرت امام علی (ع)
۲۰	۲۷ رجب	مبعث حضرت محمد، پیامبر اسلام (ص)
۲۱	۱۵ شعبان	تولد حضرت مهدی، حجت‌ابن‌الحسن (ع)
۲۲	۲۱ رمضان	شهادت حضرت امام علی (ع)
۲۳	۱ شوال	عید فطر
۲۴	۲ شوال	عید فطر
۲۵	۲۵ شوال	شهادت حضرت امام جعفر صادق (ع)
۲۶	۱۰ ذی‌حجه	عید قربان
۲۷	۱۸ ذی‌حجه	عید غدیر

یکی از مسائل کشور در دهه گذشته، اتلاف زمان میلیون‌ها نفر از انسان‌ها در ایام تعطیل در مسیرهای شهرهای شمالی کشور، در هفته‌هایی است که یک یا دو روز در طول هفته تعطیل باشد. هدف از این سفرها، تجدید قوا یا خلق تجربه خوشایند برای فرد و خانواده و دوستان است؛ ولی ترافیک‌های چندساعته باعث می‌شود که خواسته‌ها و اهداف از این سفرها حاصل نشود. از طرف دیگر، منظور سیاست‌گذار از این تعطیلی‌ها، رفتن به سفر نیست و هدف از تعطیلی، ارج نهادن به آن واقعه در آن روز است.

همان‌طور که در جدول‌های ۱ و ۲ و ۳ نشان داده شده است، تعطیلات در تقویم کشور، معمولاً ملی، مذهبی و انقلابی و به‌خاطر پاسداشت ایام ولادت یا شهادت امامان یا وقایع خاص انقلابی یا رویدادهای مناسبتی است و تعطیل کردن، نوعی ارج‌نهادن و احترام‌گذاشتن تلقی می‌شود و انتظار سیاست‌گذار این است که موضوع آن تعطیلی، موجب مشارکت متناسب با آن شود. از طرفی، مفهوم تعطیل در فرهنگ‌های دهخدا، معین و عمید، مترادف با انحلال، برچیدگی، بیکاری، لنگ، متلاشی، ناکارگی، وقفه، روز بیکاری، بیکار کردن، دست از کار کشیدن، معطل گذاشتن و مهمل گذاشتن است؛ یعنی در این فرهنگ‌ها و حتی فهم غالب مردم از تعطیل کردن، به‌معنی پاسداشت و احترام‌گذاشتن نیست. از طرف دیگر، پیامد ناخواسته تعطیل کردن در طول هفته، موجب می‌شود که کارکنان سازمان‌ها، از آن فرصتی برای تفریح بسازند که معمولاً برنامه‌ریزی شده و هدفمند نیست و به‌صورت متناسب در طول سال توزیع نشده است.

ساخت واقعیت‌های اجتماعی و تفسیر آن‌ها به اینجا و اکنون و زمینه بستگی خاصی دارد و اساساً وابسته به مسیر گذشته است. برخی از مناسک و مناسبت‌های ملی و مذهبی با اینکه تعطیل نیستند، پاس داشته می‌شوند و از مشارکت کنگران زیادی برخوردارند؛ برای مثال، برخی از مردم شب یلدا و چهارشنبه آخر سال را جشن می‌گیرند یا هشت روز اول ماه محرم را عزاداری می‌کنند، با اینکه این ایام تعطیل رسمی نیست. از طرفی، در برخی از مراسم که تعطیل رسمی است و هدف آن مشارکت در مراسم راهپیمایی یا عزاداری است، برخی از مردم مشارکت نمی‌کنند و از آن روز تعطیل و روزهای متصل به آن با مکانیزم مرخصی، برای تفریح و مسافرت استفاده می‌کنند. بنابراین مشارکت در مراسم با باورهای افراد هم‌بستگی بیشتری دارد و تعطیل بودن یا نبودن آن مراسم در تقویم رسمی کشور، مبنای تصمیم فرد نیست؛ یعنی به‌کارگیری مکانیزم‌های شناختی برای نهادینه کردن ارزش‌ها از مکانیزم تعطیلی مؤثرتر است.

از منظر مدیریت منابع انسانی، تعطیلی‌های غیرهدفمند با توزیع زمانی نامتناسب در طول سال، موجب تجدید قوا برای افزایش عملکرد و بهره‌وری منابع انسانی نیست. از منظر تعامل با جهان نیز، عدم تقارن تعطیلات آخر هفته با تعطیلات آخر هفته کشورهای دیگر، موجب فوت وقت، افت کارایی یا تأخیر در عملکرد سازمان‌ها می‌شود.

یکی از پرسش‌های اساسی در موضوع بهره‌وری منابع انسانی، این است که آیا می‌توان ولادت‌ها و شهادت‌ها و مناسبت‌ها را با تعریف و تفسیر متفاوتی پاس داشت و از مکانیزم تعطیلی، برای احترام‌گذاشتن یا اهمیت‌دادن استفاده نکرد؟ آیا می‌توان اول هر فصل، هفت روز برای تجدید قوای منابع انسانی تعطیلات هدفمند و متناسب داشت؟ یا اینکه آیا می‌توان تعطیلات آخر هفته را با دیگر کشورهای جهان هماهنگ کرد و به‌جای پنجشنبه، شنبه را تعطیل کرد؟ آیا مشارکت افراد در مراسم و مناسبت‌ها، در صورت تعطیل نشدن کاهش می‌یابد یا بیشتر می‌شود؟

نشریه مدیریت دولتی از تحقیقات تجربی در مورد سؤال‌های زیر استقبال می‌کند:

- تعطیلی دو روز در آخر هر هفته، چه اثرهایی روی بهره‌وری منابع انسانی و تعادل کار و زندگی دارد؟
- تجربه کارکنان و خانواده‌ها در سازمان‌هایی که دو روز در آخر هفته تعطیل هستند، چگونه است؟
- هم‌زمانی بین‌المللی و تعطیلی روزهای شنبه به‌جای پنجشنبه، چه پیامدهای اقتصادی و اجتماعی مثبت و

معنی‌داری دارد؟

- از منظر فرهنگی و اجتماعی آیا می‌توان برای ارج‌نهادن به ایام شهادت و ولادت و مناسبت‌ها، از مکانیزم دیگری به‌جای تعطیل کردن استفاده کرد؟
 - آیا تعطیلی اول هفته هر فصل، از منظر زیرساخت‌ها امکان‌پذیر است؟ چه ریسک‌هایی در این زمینه وجود دارد؟
 - چگونه می‌توان ایام مبارک و شهادت و ولادت را بدون تعطیل کردن ارج نهاد؟
 - تفسیر متفاوت سیاست‌گذار و مردم از تعطیلات و وقوع کنش‌ها و پیامدهای پیش‌بینی نشده نیازمند چه مکانیزم‌های سیاست‌گذاری است؟
- امید است که تحقیقات بیشتر در این حوزه و سامان‌دهی مؤثر تعطیلات، ضمن تقویت مشارکت در این امور، موجب پیامدهای مثبت اقتصادی و اجتماعی بیشتری شود.

استناد: قلی‌پور، آرین (۱۴۰۲). سخن سردبیر: سیاست‌گذاری ملی در جهت افزایش بهره‌وری منابع انسانی. مدیریت دولتی، ۱۵(۲)، ۲۰۴-۲۰۷.